

Poronjäkälät

Renlavar

Cladonia (Cladina) subsp.

EU:n lajikoodi: 1378

Luontodirektiivin laji (liite V)

BOR suojelutaso suotuisa, vakaa

ALP suojelutaso epäsuotuisa riittämätön, vakaa

Luonnehdinta

Poronjäkälät ovat metsissä, kallioilla ja tunturikankailla kasvavia yleisiä jäkäliä. Ne kuuluvat torvijäkälien (*Cladonia*) sukuun, vaikka erottuvat siitä morfologiansa perusteella omaksi ryhmäkseen. Suomessa esiintyy seitsemän poronjäkälälajia tai -alalajia: valkoporonjäkälä (*Cladonia arbuscula* ssp. *squarrosa*), mietoporonjäkälä (*C. mitis*), hentoporonjäkälä (*C. ciliata*), lännenporonjäkälä (*C. portentosa*), harmaa-poronjäkälä (*C. rangiferina*), palleroporonjäkälä (*C. stellaris*) ja sysiporonjäkälä (*C. stygia*). Jäkälät lisääntyvät ja leviävät lähes yksinomaan suvuttomasti.

Elinympäristö ja levinneisyys

Hitaan kasvunsa vuoksi jäkälät menestyvät parhaiten kasvupaikoilla, missä äärevät olosuhteet, kuten kuivuus tai kylmyys, rajoittavat korkeampien kasvien kasvua. Poronjäkälän tyypillisiä kasvupaikkoja ovatkin vettä hyvin läpäisevät karut hiekkamaat, ohuthumuksiset kalliomaat, karut tunturikoivikot ja -kankaat. Poronjäkälät kasvavat myös turvealustalla, mutta runsaana vain keidassoiden rahkamättäillä ja pohjoisten soiden rahkapalsojen laella. Hentoporonjäkälä ja lännenporonjäkälä esiintyvät Suomessa vain rannikolla, ja ne ovat suhteellisen vähälukuisia. Muut lajit esiintyvät koko maassa.

Nykytila ja uhkatekijät

Poronjäkälät ovat 1950-luvun jälkeen vähentyneet koko maassa. Seurantakoealoilla niiden sekä peittävyys että lajimäärä ovat vähentyneet edelleen vuodesta 1995. Pohjoisessa suurin syy taantumiseen on pitkään jatkunut voimakas porolaidunnus, ja jäkäliköjen tila on monin paikoin erittäin heikko. Muita vähentymisen syitä ovat yleinen rehevöitymiskehitys sekä paikallisesti muun muassa kulituksen vähentyminen ja paloalueiden pieneneminen. Poronjäkäliä myös kerätään poronhoitoalueen eteläpuolelta porojen lisäravinnoksi. Koristetarkoituksiin kerätään erityisesti palleroporonjäkälää, josta suuri osa menee vientiin.

Hoitosuosituks

Poronhoitoalueella turvataan sekä kesä- että talvilaidunten kestävä tuottokyky.

Lähteet

- Kumpula, J., Tanskanen, A., Colpaert, A., Anttonen, M., Törmänen, H., Siitari, J. & Siitari, S. 2009. Poronhoitoalueen pohjoisosan talvilaitumet vuosina 2005–2008 – Laidunten tilan muutokset 1990-luvun puolivälin jälkeen. Riista- ja kalatalous – Tutkimuksia 3/2009. 48 s.
- Nousiainen, H. 2000. Jäkälät. Teoksessa: Reinikainen, A., Mäkipää, R., Vanha-Majamaa, I. & Hotanen, J.-P. (toim.). Kasvit muuttuvassa metsäluonnossa. Tammi, Helsinki. S. 282–301.
- Stenroos, S., Ahti, T. & Lohtander, K. & Myllys, L. (toim.) 2011. Suomen jäkäläopas. Norrlinia 21: 1–534.
- Tonteri, T., Salemaa, M. & Rautio, P. 2013. Changes in understorey vegetation in Finland in 1985–2006. Teoksessa: Merilä, P. & Jortikka, S. (toim.). Forest Condition Monitoring in Finland - National report. The Finnish Forest Research Institute. 15 s.

Kuva: Katariina Mäkelä